

ХАНТЫ ЯСАҢ

29 августа 2019 года

№ 16 (3532)

www.khanty-yasang.ru

Основана 1 ноября 1957 года

«Хятдые» ёманхятл вэс

Л. Курьева берум хур

Павел Айваседа Мегионан мет сыры музей
пага катра пурмасат ёктас

Вэйт дор тыдӑщ 23-25-мит хӑтлӑтн Мегион вошн па ши тӑхи эвӑлт 40-кем верста вӑшн вӑлты «Югра» немпи хӑнты мир кӑрт иты рӑтыщӑты тӑхийн нядмит пӑш «Хӑтдые» немпи вӑн ёманхятл вэс. Щит Мегион вошӑн йис вӑлупсы па мӑв-авӑт лавӑлтытӑхи ёхлӑщӑтсӑт. Тыв арсыр вошӑт, кӑртӑт, вӑнт шушет эвӑлт соткем хуят юхтыйдсӑт.

Мет сыры Мегион вошӑн йис вӑлупсы па мӑв-авӑт лавӑлты тӑхи кӑща не Руслана Галиф вӑща верӑс: «Вӑща вӑлаты, тынӑн мойӑн ёх! Тӑмхӑтл 30 ол юхды мӑн тӑхе пӑншы, щирн мӑн сема питум хӑтл постӑты питлӑв. Па пӑш «Хӑтдые» немпи ариты-якты ёманхятл питл. Хӑлум хӑтл мӑр мӑн хущева арсыр ӑмӑщ мирхотӑт, ванлтупсӑт, вӑндтӑты хӑрӑт рӑпитты питлӑт. Мӑн хӑнты мир мӑвн вӑллӑв, щирн мӑнева, па мирӑта, ши шуши мир йис тащӑн вӑлупсы олӑнӑн вӑты мосл».

Вэйт дор тыдӑщ 23-митн «Кочующий семинар» хӑр пӑншы. Ёмвошӑн Хӑннехӑ па Мӑв-Авӑт тӑхи ёх «Моньшӑн хӑ пӑнт-ӑш» немпи ванлтупсы лӑщӑтсӑт.

Тӑм тӑхийн рӑпитты не Лариса Поршунова ӑмӑщ дарӑщ аляс, щӑта хӑнты па вухаль икет мосты пурмасӑт ӑкӑт-ман тӑйсӑт.

Шуши ёх вѳлды тӳхет оӳӳӳӳ

Югра мўевн тѳп итѳх вошӳт па кѳртӳт «Перечень мест традиционного проживания коренных малочисленных народов Севера» поступсы хӳншман вѳлдӳт. Интӳм кѳщӳ ёхлўв ши поступсы йилпатты лӳӳхӳлӳт, ши непека итѳх вошӳт па кѳртӳт ищи хӳншты мосл.

Ши вер оӳӳӳӳ кѳщӳ ёх путӳртсӳт шуши мирӳт Совет мирхотн, мӳта ут вѳйт дор тылӳщ 20-мит хӳтлӳн Ёмвошн вѳс. Ши оӳӳӳӳ мирхотн лупӳс внутренней политика департамент кѳщӳ лӳӳкӳр хѳ **Сергей Пишук**: «Мўн ар пўш ӳктӳщийдсўв па йилуп поступсы хӳншсўв. Ши ут «Югра лыднуптӳты» па

шуши мирӳт ассамблея ёх ищи вантсӳт. Йилуп поступсы хўват мўн па вошӳт па кѳртӳт шуши ёх вѳлды тӳхия хӳншты питлўв. Ши вер щиты мӳнты питл. Олӳӳӳӳ район кѳщӳ хуят внутренней политика департамент непека китл, хута хӳншман питл, муйсӳр кѳрт мосл шуши ёх вѳлды тӳхия верты.

Щӳлӳта мўн ши оӳӳӳӳ округ правительствая хӳншлўв. Ши юпийн непека Россия мўв правительствая китлы».

Муйсӳр вошӳт па кѳртӳт йилуп поступсы щирн щив хӳншты рӳхл? Район кўтӳлн вѳнт шушетн шуши ёх вўдӳт лавӳлман муй вой-хўд велпӳслуман ки вѳлдӳт, ши районӳн вѳлды иса ай кѳртӳт ши непека хӳншты мосл. Вошӳтн 1% шуши ёх ки вѳлдӳт, ши вошӳт ищи ши непека хӳншты рӳхл.

С. Пишук вясӳлӳл щирн, йилуп поступсы

хўват па 16 вош па кѳрт елды шуши мирӳт вѳлды тӳхета лўнӳтлўйт. «Югра лыднуптӳты» тӳхи кѳщӳ не **Людмила Алфѳрова** лупӳс, хуты ин вѳлды поступсы щирн ши вошӳтн вѳлды хуятӳта хўд велпӳслӳты пӳта квота верты ӳн рӳхл, щирн лыв хўд велпӳслӳты щир ӳн тӳйлӳт. Щит пӳта ин поступсы йилпатты мосл, лӳлн иса шуши хуятӳт йис пурайн вѳлды рѳт ёхлӳл щирн ат вѳсӳт.

Надежда РАГИМОВА

Кӳт мўв кўтн кӳсупсы лӳщӳтлды

Ши оӳӳӳӳ мирхотн уша йис, мӳта ут «Югра» немпи айт ӳкӳтты тӳхетн вѳйт дор тылӳщ 15-митн вѳс. Тӳмхӳтл округ кѳщӳ грант вухӳӳ кӳсупсы оӳӳӳӳ путӳр мӳнӳс.

Округ оса тӳхет верӳт тѳты департамент кѳщӳ юкана вѳлум хѳ **Александр Деменко** лупӳс:

– Тӳм ванӳн Москва хон вошн вӳн мирхот вѳс, щӳта лупсы, хуты Югра мўевн мир мет йма грант вухн нѳтлды арсыр мосты верӳт тѳты. Вѳйт дор тылӳщ 7-митн округ губернатор грант нѳтупсы вух ёша холумты щира вохты непекаӳт китты пурая йис. Ши вухӳӳ кӳсупсы лыпӳт хойты тылӳщ 7-мит хӳтл вӳнты йиты питл. Интӳм мўн хӳнне-хѳ вѳлупсы кеншӳка верӳт тѳты проектӳт лавӳллўв. Вантӳ, Россия президент хѳ 2024-мит ол вӳнты мўн мўевн вѳлупсѳв йма лӳщӳтты щира вӳн поступсы непека хӳншӳс, ши ут хўват некоммерческой тӳхет ёх грант вух ёша вўты веритлӳт.

Тӳм ол сот миллион шойт вух мӳсы, ши эвӳлт 52 миллион шойт вух оӳӳӳӳ кӳсупсыя

мӳнӳс, ин кимит кӳсупсы тѳты щира 48 миллион шойт вух хӳщӳс.

«Центр гражданских и социальных инициатив Югры» немпи тӳхи кѳщӳ хѳ **Яков Самохвалов** ясӳт эвӳлт уша йис, хуты щимӳщ вухӳӳ кӳсупсыя вохты непекаӳт сыры китты мосл. Вантӳ, непекаӳн мулды тўнматты мосл ки – юхи хӳщум лапӳт хӳтл мӳр йилпатты рӳхл.

Щӳлӳта вухӳӳ кӳсупсыя вохты непекаӳт немасыя арталӳты ёх щитӳт ймсыева нух вантты питлӳт. Ши юпийн вӳн мирхот питл па васы мӳнты тылӳщ 25-митн уша йил, хуйтат нух питсӳт. Ван хӳтлуп тылӳщ 1-мит хӳтлӳн нух питум ёх вух ёша холумты олӳитлӳт. Ёхӳт 18 тылӳщ мӳр непекаӳн хӳншум вер тѳты мосл.

Тӳм вухӳӳ кӳсупсыя арсыр верӳт тѳты щира вохты непекаӳт китлўйт: вӳна пелка ювум ёха нѳтты, хот ӳн тӳйты

ёш войт пӳта немасыя вѳлды-хӳлты хот верты, шуши мир йис вѳлупсы елды лавӳлман тѳты, арсыр ѳращиты кӳсупсѳт лӳщӳтты па па верӳт. Ин китум 70 вохты непека эвӳлт уша йис, хуты ши верӳт тѳты пӳта вух вохлды: мѳшӳӳ ёха нѳтты тӳм йисн кеншӳка вѳлды, тумтака вѳлды щира кӳсты хӳрӳт, ёмӳӳхӳтлӳт лӳщӳтты пӳта па па верӳта.

Тӳм олн оӳӳӳӳ кӳсупыйн шуши мир йис вѳлупсы, верӳт тѳты пӳта 28 вохты непека китсы, тѳп яӳ хуята вух мӳсы.

Тӳм вѳйтантупсыя «Югра лыднуптӳты» тӳхи кѳщӳ лӳӳкӳр хѳ **Алексей Шесталов** юхтӳс, лўв ай тѳс:

– Округ губернатор нѳтупсы грант вух – щит шеӳк мосты вер. Тӳм олн ищимӳщ оӳӳӳӳ вухӳӳ кӳсупыйн ма нух питсум. Ши вух унтасн Игрим кѳртӳн ай холп кӳсупсы лӳщӳтты. Щит 2005-мит ол вўш эвӳлт «Югра лыднуптӳты» тӳхи вух унтасн лӳщӳтсум. И нўша вѳс – вѳщ тылӳщ 28-митн холпӳ кӳсупсы версы, тѳп вѳйт дор

тылӳщ 1-митн вухӳт юхӳтсӳт. Щирн сыры па тӳхет эвӳлт пишмайт хӳншман вух вохсўв. Ин ма грант вух вохты ёха и вер луплум: вохты непека хӳншты пурайн йма нух вантаты, хӳн вухн мӳлўйтты, хӳн вер лӳщӳтты питлӳты.

Тӳм йисн ищимӳщ ай холп кӳсупсы увӳс хӳнтѳт верлӳт па яӳхлӳт. Щирн нумӳс тӳйлўв, щимӳщ холпӳ кӳсупсы Югра мўв Сўмӳтвош, Нуви сӳӳхум районӳн па Ямал мўв Шурышкарской район ёх кўтн лӳщӳтты.

Юхи хӳщум артӳн Яков Самохвалов лупӳс: «Ин вух вохты ёха немасыя счѳт пўншты па электронной ёш пос верты мосл, щӳлӳта вохты непекаӳт интернет хўват китты. Тӳм олн грант вух вохты щира 500 непека китсы, ин 368 непека арталӳты ёх нух вантсӳт. Ин уша йис, тӳм кӳсупыйн 58 процент арат йилуп тӳхет ёх вух вохты непекаӳт китсӳт. Рӳхл лупты, ин хӳннехуятӳт вохты непекаӳт тўнщирӳӳа хӳншты питсӳт».

Людмила ГУРЬЕВА

Антал Регули немпи Кев реп

Вөйт дор тыдәщ 16-мит хәтәлн Ёмвош «Югра» немуп айт әкәттү хот йитн айкел хәншты ёх «Вершина Регули» немпи вер щирн Кева яңхум хуятәт пида вөйтантыйдсәт.

Уша йис, Мүв-Авәт па Хәннехә немуп йис пурмәсәт әкәттү па шавиты тәхи рәпатнекәт, үчәнойт, олюпн хурәт хәншты хәйт, айлат ёх па тәрум пәта оса рәпата тәты хуятәт Мүвтел шуши мирәт ёмәңхәтл вүраңн вөйт дор тыдәщн Кева яңхсәт. Щит научной экспедиция яңхты-мәнты ёш Венгрия мүвн вәлум мадьяр хә Антал Регули 200 олд сема питум хәтл постәты па нәмәлмәты щира ләщәтсы. Тәм үчәной хә хәнты увәс мүвева юхтылдәс па арсыр тәхетн хәнтәт, вухалят күтн вәс, нумсән непекәт хәншәс.

«Вершина Регули»

яңхты-мәнты ёш ләщәтум вер кәща не **Лариса Поршунова** ясәт щирн, дыв шеңк ләңхасәт, ләдн йис пурайн Антал Регули уша павәтум па непека хәншум шуши мир пурәт, ясәт ар мирн ат вәсыйт. Тәм мадьяр хәннехә мет сырыя уша верәс, хуты венгрәт, хәнтәт па вухалят күтәлн мет рәт мирәт. Щит пәта тащәң, хурамәң увәс мүвев Кевн 1 711 метра

лудат реп Антала Регули немн пунсы.

2015-мит олдн Мүв-Авәт па Хәннехә тәхи рәпатнекәт мет олдн пүш Кева яңхты-мәнты вер ләщәтсәт.

Елды па хон пеләк Эстония мүв Тарту вош йис пурмәсәт әкәттү па шавиман тәйтү тәхи эвәлт юхтум үчәной не **Светлана Карм** айкел тәс, хуты тәм олдн дыв «Финно-угорские диалоги: этнологичес-

кие исследования эстонцев в советское время (1944–1991 гг.)» немпи вер ләщәтсәт. Щиты интәм дыв уша верты ләңхәләт, хутыса йилуп вәлупсыйн экспедиция ёшәт ләщәтлүйт. Вантә, 1970-1980-мит олдн финно-угорской үчәнойт ванкүтлү увәс мүвева юхтыйдсәт.

Ёмвошәң не **Марина Белик** ищиты Кева яңхәс. Айтәлн лүв навәрмәты, хәхәтлүты па иса ёрашты вер сәмәңа тәйл. Щит пәта Кева хәңхты вера мәстәс. Лүв нәмәсл, кашәң хәннехә увәс хурамәң мүв вантты веритл.

Мосл ястәты, Кевн ар пеләк ёртәң хәтләт вәсәт, Кева хәңхты щир әнтәм вәс, щит пәта мойңа юхтум ёх «Пешие» немпи хәтл мәр пушхәт ләвәлман тәйтү хотн грант вух ёша павәтты вер олдәңн айкел тәсәт.

Ирина САМСОНОВА

Округ пәльницайн мир ләвәлдүйт

Окружной пәльницайн вошәң мир ләвәлдүйт, ләдн мет ләвәрт рак атум мәшн мәшитум ёх пәты арсыр мосты мирхотәт ләщәтты. Вантә, йм нумәсн дывел щи мәш эвәлт лекщитты кеншәк питл.

ЩИ олдәңн округ пәльница кәща ёх, Югра мүв Общественной палата, «Центр гражданских и социальных инициатив Югры» тәхи, Югра мүв киникайт лүңәтты хот ёх мирхотн путәртсәт.

«Югра мүвевн Россия па тәхет иты мосл щиты верты, ләдн рак мәшн мәшитум хуятәта дыв ләвәрт верләдн нәтты. Дыв пәтәда арсыр мирхотәт, вөйтантупсәт, вантупсәт па па утәт ләщәтты мосл», – лупәс Общественной палата кәща не И. Максимова.

Тәм ванән щи нумәсн юхәтсы пәльницайн рәпитты не О. Мартышева, хуты щи верн оса тәхетн рәпитты хуятәт нәтты веритләт. Лүв щи олдәңн уша павтәс вән мирхотн, хута некоммерческой тәхет ёх әктәщийлдсәт па атум мәшн юхтум хуятәта нәтты вер олдәңн путәртсәт.

Югра мүв культура верәт тәты департамент ёх лупләт, хуты арсыр вөйтантупсәт, етнхотәт, ёмәңхәтләт ләщәтты питләт. Окружной киникайт лүңәтты хотн рә-

питты ёх мәшәң хуятәт пәта округ писателят пида вөйтантупсәт ләщәтләт. Округ пәльницайн рәпитты ёх ләвәлдәт, хуты округ мир ищи пәльница юхәтләт, ләдн мәшәң хуятәта дыв ләвәрт верләдн нәтты.

Рак кәшийн мәшитум ёх щи атум мәш эвәлт лекщитыйлдты веритләт па тәлаңа йиты, щи верн дыведа нәтты мосл. Тәп ар хуятәт нәмәсләт, хуты ешавәд әнтәма йиләт. Дыведа ләвәрт елды вәлты щи нумәс пида, щирн дыведа нәтты мосл.

ЩИ хуятәт, хуйтат щи верн нәтты ләңхәләт, тәмәщ карты кел хува путәртаты: (3467) 301-236, op@admhmao.ru – Общественной па-

лата кәща не Ирина Максимова, (3467) 31-80-50 (403), kolycheva@ugranko.ru – «Центр гражданских и социальных инициатив Югры» тәхийн рәпитты не Анна Колычева, 89028147911 – пәльницайн рәпитты не Оксана Мартышева.

Хәнты ясәңа тулмащтәс Надежда НОВЬЮХОВА

Ин шуши мир правайт вэньдыты катнән тайлұв

Там ванан Ёмвошн «Русской географической обществу» хотн ханты хэ Руслан Богордаев па вухаль не Галина Эдин (Яптина) пида вэйтантупсы вэс. Дын там дұнған Москва хон вошн па па хон пелак Швейцария мұвн Женева вошн шуши мир правайт вэньдыты вера вэнлдыйдсаңан.

Ёмвош район дума депутат хэ **Руслан Богордаев** щимайщ айт тэс:

– Хәннехэ правайт вэньдыты вер ООН кэщайт вантман тайллат. Мет сыры немасыя анкетайн па вохты непекан мұң олңевн ханшсұв. Ийха дұнғатты ки – иса мұват эвалт 35 хуят вохсы, щи кұтн Россия мұвев эвалт щи вера вэнлдыйдыты пата нивл хуят пирысы – щит и чукча, ульчи, эвенк, эвен, нганасан, ижора, ханты па вухаль хуят.

Мет сыры тылдықем Москва хон вошн Российской университет дружбы народов (ван нем РУДН) хуща вэнлдыйдсұв. Мұң Анна Отке пида вэйтантыйдсұв, щи не ищи ям арат ол юхды щи вера вэнлдыйдс па ин Чукотка мұв эвалт Совет Федерациян рэпитл. Мосл лупты, Россия мұвн вэдты шуши мират 2005-мит ол вұш эвалт правайт вэньдыты вэнлдыйдлат. Дұв даяңкәр хэйл Михаил Тодышев мұңева шуши мир валупсы вэньдыты олаңан лекцияйт дұнғатас. Дұв Мұвтел мир шуши мират правайт вэньдыты декларация непек ханшты нётас.

Щи тумпи дыв арсыр учёноит вэнлтасыйт, щит Аслан Абашидзе – РУДН хуща Мұвтел мир правайт кафедра кэща хэ, Россия мұв заслуженной юрист хэ, юридической

наукайт учёноит – щит Александра Конева, Александр Солнцев па па хуятат. Дыв ООН хуща арсыр мират правайт вэньдылат.

Щи тумпи госдумайн арсыр мират нұшайт нух вантты па тўнматты ёх пида вэйтантыйдсат, щит госдума депутат, Россия мұв Увас мират ассоциация кэща хэ Григорий Ледков па дұв нётты неңал Антонина Горбунова. Ин депутатат «Россия мұв шуши мир правайт» немпи федеральной поступсыйн «Учёт лиц, относящихся к коренным малочисленным народам РФ» вер олаңан нэмаслат.

Щи тухалпи шуши ёх Россия мұв арсыр мир верат тэты федеральной агентства, хәннехэ правайт вэньдыты уполномоченной кэща не, па хон пелак мұват пида верат тэты хотата йңхсат па рэпатайдал олаңан уша версат.

«Югра дылнуптаты» тахи кэща даяңкәр не **Галина Эдин** путар тэс, хутыса дыв Швейцариян вэнлдыйдсаңан: «Женева вош – щит щимайщ тахи, хута ол мәр арсыр вэн мирхотат лэщатдыйт. Тыв вэнлдыйдыты щира испанской, английской, французской па рұш ясаңан путартты 35 хуят ақтащсат, лекцияйт щи ясната тулмащтасыйт. Па хон пелак мұват эвалт юхтум хуятат путартсат,

Р. Богордаев па Г. Эдин

хуты Африкайн батва мир шеңк нұшаяна вэдлат. Щи мұвн вэдты ай пеулх мир шөкащман вэдлат, дыв па мирн велдыйт. Япония эвалт Окинава пэхәр эвалт юхтум не лупас, йистелн щи пэхәрн ай рюкую мир вэл. Ин щата американской даль тахи вэл, щирн дыв мирел па тахия каслас. Ма щи мират суртат олаңан хэлантмемн уша версум, хуты Россия мұвев шуши мират па мир киньща йма вэдлат».

Галина щата «Изменение климата и коренные народы» немпи хәр тэс, хута «Нуми Төрүм антуп» немуп верум кинайд аляс. Щит эвалт уша йил, там йис рұван пура вұраңан Кев илпийн ёңк лудаты пйтас, щит шеңк вэн шөк ел валупсы пата тэл.

Щи тумпи мұвев система тайты олаңан путартсы. Швейцария мұв Каруж вошн «Антэм нампар» немуп вер тэса тэды. Ин тылдық мәр хәннехэ тэп и нампар хир акадл.

Швейцария мұв кэщайт «Декларация о правах коренных народов»

поступсы вұсат. Шаль, ин пура вэнты Россия мұвев кэщайт щи поступсы ан вұсат, щирн щи непек ан рэпитл.

Руслан па Галина арсыр мирата ханты па вухаль йис валупсы олаңан путартсаңан, эмаш юнтупсэт ванлтасан. Дын эвалтана па мир хуятат велщи ханты-вухаль мир еплан дегутат лесат. Руслан Кышик кертан хэ иты щив Мосум юхан щапәр хұд тэс. Мойң ёха щит шеңк мөстас.

Вэнлтупсы юпийн дыв сертификат непек ёша холумсат. Ин мұң Югра мұвевн ищи кат экспертнән тайлұв. Ин нұшайлан тўнматты ан веритдаты ки, дын эвалтана нётупсэт вохты рәхл. Щи карты кел па электронной пашта хұват иньщасаты: Руслан Викторovich Богордаев, карты кел номер: **8 902 814 24 62**, e-mail: **bogordaevr@gmail.com**; Галина Михайловна Эдин, карты кел номер: **8 951 960 84 24**, e-mail: **galinaedin@mail.ru**.

Людмила ГУРЬЕВА

Россия мўв вот вой хәтл постәсы

Мўң Россия мўвн вәлдүв. Кашаң ол вәйт дор тыләщ 22-мит хәтәлн Россия мўв вот вой хәтл постәлүв.

Вот вой йис вўш эвәлт тывәс. Кашаң мўв дүв юкан вот вой тайс. Йис пурайн мўвтәл мир күтәлн ар даяссәт, тынесман яңхсәт па вот вой пәнән тәгыясәт. Вот вой эвәлт уша версы, мата мўв эвәлт ех вәлдәт.

Россия мўв вот вой хәлүм ольпәң: нуви, вусты, вўрты. Щимәщ ольпәт Пётр I хон ики вўс па хўв мәр вот войт тәп вән тўтәң хопәтн яңхты ех тайсәт. Өхәт вәлты хонәт питы, вўщлүм, нуви вот вой вўйлясәт. Щәлта со-

«Торум Маа» музейн, «Ханты ясаң» па «Луима сәрипос» газетайңәнән рәпитты ех

ветской лащ пурайн вўрты вот вой «серп па молот» хурас пида вәс. 1941-1945-мит оләт Вудаң Отечественной даль пурайн мўң мўвев мир вўрты вот вой пида даль хәра яңхсәт па вуракәт пида тарән-

дәсәт. Тәмхәтл мўң Россия мўвев вот вой хәлүм ольпәң: нуви, вусты, вўрты.

Тәм ол Россия мўв вот вой 350 тәла йис. Ёмвошн мир вудаң вош хәрн әктәщсәт. Хәннехуятәт Россия вән па ай вот

войт пида шив юхәтсәт. Кәща ех ши хәтл вўраңән мир ещәлт вўща ясәт пүтәртсәт. Ариты хуятәт па нявремәт Россия мўвев олаңән әмәщ арәт арисәт. Щәлта айлат хуятәт вән вот вой пида етсәт.

Округев луваттыин вошәтн па кәртәтн ищи тәм ёмәңхәтл постәсы, арсыр әмәщ верәт ләщәтсийт. Урай вошн Конда юхан шәпи 350 метра вәщсәт, Когалым вошн 14 тәла ювум айлат хуятәт паспорт непек ёша павәтсәт. Сәрханл вошн вот вой пида хур вўты мосл па интернет хуши ванлгәты па па сыр-сыр ям верәт тывсәт.

Надежда ВАХ

Сәх хўд нәлкәт Дәңәлә есәлсыйт

Вәйт дор тыләщ 28-мит хәтлән Ёмвошн сәх хўд нәлкәт Дәңәл ас хуща есәлсыйт.

Нижне-Обской филиал ФГБУ «Главрыбвод» тәхи кәща хә **Виталий Сергеевич Баранов** айкел тәс:

– «Сохранение популяции сибирского осетра» поступсы щирн мўң тәхев ехн нәд миллион сәх нәләк есәлсы. Ар хўд «Абалакской» немпи нәлкәт енмәлты завод тәхи эвәлт, щит Тюменской область хуща вәл. Елды сәх хўдәт Югра Ас па Дәңәл мухты Ямал мўва ным Аса мәнләт. Щәта сәх хўд лантәң Ас, щирн дыв вәна йиләт па тыв кердәләт.

Ин мўң тыв 15 щурәс 15-20 грамм луват сәх худые тәсүв. Нәмәслүв, хуты 70-80 процент арат хўд дыләна хәщләт па енмәлты питләт.

Югра мўвн вўюм «Сәх хўд енмәлты па давәлты» немпи поступсы щирн 2024-мит ол вәнты

шимәщ рәпата тәты питлүв. Кашаң ол вет миллион сәх хўд нәлкәт Дәңәл па Ас хуща есәлты питлүв. Елды и вер яма мәнл ки, «Вурты непек» эвәлт сәх хўд йира вўлүв, ши юпийн ши тынәң хўд вәдпәсләты рәхл питл.

Ямал мўв Ас йиңк шеңк потум, щирн щәта нәлкәт ән есәлдыйт, вантә, хўд вәна йиты пәта еша хошум йиңк мосл.

Елды ищиты ши мухсәң па па тынәң хўдәт енмәлты па есәлты питлүв. Мет сыры мўң учёнойлүв уша верләт, муйкем арат щимәщ хўдәт енмәлты мосл, муйсәр тәхетн есәлты, тәп ши юпийн щимәщ рәпата тәты однитлүв. Ин нәлкәт енмәлты завод тәхет яма рәпитләт, щирн айлтыева тынәң Ас хўд есәлты питсүв. Мосәң, хәнты ши пура кердәл, хән әл хуят ши

тынәң хуләт вәдпәсләты питл. Щимәщ вера мосты рәпата тәлүв.

Мосл лупты, хуты «Абалакской» немпи нәлкәт енмәлты завод тәхи па «РН-Юганскнефтегаз» немпи мўв илпи питы вуй вўты тәхи ех күтн ййха рәпитты щира немасыя кашащты непек хәншсәт. Щит

хўват кәт миллион сәх хўд нәлкәт есәлдыйт.

Югра мўвев Асн, Дәңәл асн, юханәтн, дорәтн 40-сыр хўдәт вәлдәт. Щимәщ ям вер елды ки тәса мәнл, аршәк хўд йил. Йистелн Ас па Дәңәл хонәңән вәлты шуши мир пәта хўд – щит нянь юкана летут.

Людмила ШУЛЬГИНА

Нявремат пида рэпитл

К.А. Супрун (Вынгилева)

Калерия Акрамовна Супрун (Вынгилева) пида ма тэнял ол Ас потты тыдэщ юхи хэщум хэтлэтн Сүмэтвошн айшэк нявремат вэндтыйдты ашкола хот йитн вэйтантайлсум па путремэсум.

Там не Ас хэлты тыдэщ нялмит хэтэлн 1967-мит олн Сүмэтвошн сема питэс, щивошн вэс, енмэс, эхэтшэк күтуп ашколая вэндтыйдты янхэс.

Лүв ясаңдал эвэлт уша йис, хути аңкел вухаль ими, ащел – Тэпэл вош хэтань. Аңкел Верхнее Нильдино кэртэн сема питэс, эхэт интернатн вэс па ашколайн вэндтыйдты. Щи пурайн, вантэ, Сосьвинская немуп культбаза тахи рэпитэс, хута лүв аңкел иса дапэтмит класс вүш вэнта вэндтыйдты тахи етшуптэс. Щалта ашкола юпийн аңкел Пулңават вош зооветтехникума вүдэт пида рэпитты тохтур щирн елды вэндтыйдты нумэс верэс. Вантэ, сырыя щив тахийн вүды мэшаң верэс ямэлты лүв вэн яйл ики Константин Семёнович Вынгилев вэндтыйдты янхэс.

Щи техникум етшуптумал юпийн там неңев Ямал мұва вүдең эх күн рэпитты китсы. Лүв ясаңдал щирн, мэтты Карской щорэс пүңэлн щурсаң вүды ташат давалман Советской дащ олэтн тэлаң кэт ол мэр аңкел вэлмак па рэпитмал. Эхэт, хэн практика щирдал сунхуптэслэ па юхлы педы Сүмэтвош рэт кэртэла юхтэс.

Елды Калерия Супрун аңкел Оланан тамэщ айкел тэс,

хути Сүмэтвошн щив олэтн мулты рэпата вер антэм вэс. Имудтыйн лүв аңкел ащел ики пида вэйтантайс. Ащел, вантэ, щив ол пурайн Ёмвошн тынесты-лэтэсты хэрн рэпитэс па Сүмэтвоша рэпатайл щирн китсы. Аңкел Роковской немуп курсэтн Ёмвошн ай тохтура вэндтыйдты. Щив вер юпийн хоттел хуятэңа йис па икел пида Сүмэтвоша вэлты юхэтсаңан. Лүв ащел мет олэнан тынесты-лэтэсты хэрн рэпата муцатэс. Еша эхэтшэк ар пелэк иса хүд ведпэслуман Сүмэтвош рыбокомбинат хуци пенсия вэнта вэс.

Аңкел па ай тохтура ай нявремат турэх мэш ямэлты пельница хотн 37-мит ол рэпитэс. Ин лүв рүтыщуман вэл.

Щалта Калерия 1985-мит олн Сүмэтвош күтуп ашкола етшуптэс па нэмэсты питэс, муйсэр рэпата щива елды лүведа вэндтыйдты мосл. Щив пурайн лүв мет вэн яйл авиационной училища авиатехник щирн етшуптэс. Советской дащ олэтн, вантэ, кашаң айлат пух муй эви нумэс тайс, хути ашкола етшуптэтэл юпийн тухлэң хопн янхты щива елды вэндтыйдты мэнлэт. Калерия ищи нэмэсты питэс, хути тухлэң хопэтн янхты елды питл. Щит пата иса

авиационной училища мэнты нумэс верэс. Тэп щив тахия айлат эви вэндтыйдты ан вүсы. Эхэт Тюменской индустриальной института мұв илпи тащ кэншты верэта лүв вэндтыйдты мэнэс. Олшэп тэп щив тахийн вэндтыйдты па щив верэл вуцкэслэ, Тюмень вошн вэлты Роцино немуп тухлэң хоп датты тахи хуци рэпата лүведа муцатэс. Мет олэнан щивэщ нумэс лүв тайс, хути тамэщ аэропортэн рэпитты вер эвэлт лүведа еша кеншэка питл тухлэң хопэтн янхты вэндтыйдты училища мэнты. Кашаң ол мэр лэңхас щив питты па ищипа пэл мэш тайты верэл пата щив ан па вүсы. Эхэт Калерия тухлэң хопэт датты тахийн 10 ол мэр рэпитэс.

Тюмень вошн лүв икия мэнэс па икелн Севастополь воша вэлты тэсы.

Щиты иса 1995-мит ол вүш эвэлт па 2007-мит ол вэнта икел рэт мұвн вэсаңан.

Эхэт Калерия тамиты лүшамэсыйнаң па кашаң пүш лынан вантты мосэс. Щит пата дыв хоттел эхлал пида нэмэссэт па там увэс мұва елды вэлты юхэтсэт. Олаң олэтн, вантэ, ям рэпата муцатты давэртшэк вэс. Еша эхэтшэк 2009-2014-мит олэтн Югорской университетн филология факультет хуци вэндтыйдты па заочной щирн щив тахи яма етшуптэслэ.

Щалта Сүмэтвошаң начальной ашколайн рэпитты питэс. Калерия Акрамовна яснат хұватн, там тахийн ай нявремат пида лүведа шеңк ям па эмэщ рэпитты. «Ма сыр-сыр эш рэпатая тата ай пухэт па эвет вэндтэдум, дыв пилэла энтэслум, арсыр хурамэң якты-ариты хотэт иса верлум», – щиты лүв сэмэңа тайты верэл олэнан лупэс.

Там йилпа питум 2019-мит олн Калерия Акрамовна Сүмэтвош район культура хот йитн йилуп рэпатая павэтсы. Ин лүв шуши мирэт тахи кэща неңа вэл па рэпитл. Тата лүв ищиты айлат пухэт па эвет пида вэйтантайл па сыр-сыр эш рэпата верэта дывел тэса вэндтэл.

Владимир ЕНОВ

«Хятдые» өмөнхатл вөс

👉 Елды путар. Олан лопасн однитуман вөд.

Щалта «Ед вөлупсы» немпи научной путар хяр однитас. Москва хон вошн вөдты йилуп философия вер тэты тахи, Тюменской госуниверситет философ хө **Александр Вилейкис** па Санкт-Петербург вошн увас мыв тэрум арталаты научной институтн рэпитты хө **Алексей Екайкин** лекцияннан лүнәтсәнән. И хө мыв-ават па ши оланән хәннехө нумсәт оланән путар тәс, кимит хәннехө мыв илпийн ёнк лудаты нўша оланән ай тәс. Щитат интернет хўват «Культура» немпи портал хуца вантты рәхл.

Мўн, «Өмвош ёх» немпи ариты имет, «Хятдые» немпи фестиваль «Ван рәтәт» (ясәң па арсув Тамара Пырысева) арн пўншсўв.

Елды «Югра – диалог поколений» немпи научной мирхот однитас. Тата **Аграфена Песикова** сәрханл ясәң оланән путартас, **Любовь Айпина** – айтедн нявремәт рәт мирд вөлупсы сәмәңа тайты вер оланән, **Павел Айваседа** – ханты па юрн нявремәт юнтупсәт оланән, **Светлана Хунзи** – хутыса вошн шуши мир йис вөлупсы давалды.

Өхәт искусствайт дворец хот хуца **Альфия Мухаметовайн** хәншум хурат вантсўв. Лўв Мегион вошн енмәс, ашкола етшуптас, елды хур хәншты неңа вөнтлүдас. Юхлы кердас, рәт вошелн хўр хәншты ашкола пўншас. Тәмхәтл ванлупсийн мўң вудаң хәнтәт венш хурат, хәнты мир вөлупсы оланән хурат вантсўв.

Ши юпийн Мегион вошәң йис вөлупсы па мыв-ават давалды тахи 30 ода постаты пата етхот вөс. Ши пурайн ши тахийн рэпитум па тәм йисн рэпитты ёх, сәрханл, вах хәнтәт, юрнәт ишакты непекәт еша холумсәт. Вант, мўң мив ши тахи пата вөнт кәрт омәссәт, йис-катра пурмасәт мойдасәт па акатсәт.

Етн мўң «Югра» немпи рўтшәты тахия юхәтсўв. Шеңк хурамәң тахи – дор, вөнт, сыстам рўв. Тата мойң ёх хәнты мир йис вөлупсы елды тэты щира грант вух еша холумты вера вөнтә-

А. Песикова сәрханл мыв акань верты вөнтәс

сыйт. Йис вөлупсы лерамтты хө **Тимофей Молданов** лупас, хути хәнты мир йис вөлупсы елды тэты госзаданият хәншты мосл, грант – щит вер хән? Щалта мўңева П.Я. Айваседа хәнты Казамкинәт рәт вөнт кәрт аляс. Ши тумпи тата **Тимофей Молданов**, **Яков Тарлин**, **Сергей Кечимов**, **Данил Покачев** пўпи якхот версәт, вой арәт арисәт, яксәт. Мўң «Өмвош ёх» ариты-якты тахев эвалт **Людмила Зубакина** па **Анна Зверева (Гришкина)** иши апщев пата яксәнән.

Ипўляң тынесты хяр рэпитас, Нижневартовск вошәң ими **Светлана Хунзи** ёнтум дәмәтсүхәт тынылдас. Щалта Казамкинәт вўт кәртән мойң ёх хәнты па юрн мирнән верәта вөнтлүйдсәт. Ёмвошәң ими **Мария Эккерт** щашкан сүхәт эвалт акань ювәртты вөнтәс.

Мыв-Ават па Хәннехө музейн рэпитты кәтнән **Руслан Богордаев** па **Наталья Анадеева** мойң ёх вөнтәсәнән, хутыса ийха әрашты, йис вөлупсы, вөнтәты вер тэты рәхл.

«Хятл» немпи өмөнхатл пурайн Мегион вошәң йис вөлупсы па мыв-ават давалды тахи кәща не **Руслана Галиф** хәнты мир йис вөлупсы давалман тайты па ед тэты ёха ишакты непекәт еша холумтас. Мўң, «Өмвош ёх» ариты неңәт, мойң ёх елпийн «Лапәт най» (ар па арсув Зоя Лозямова хәншас), «Ёхмат хўват» (ар па арсув Валентина Швецова

Вах па сәрханл хәнтәт кўтәлн путартләт

(Ерныхова) хәншас) арнән арисўв. Ши тумпи **Валентина Швецова** «Нуви сәнхум» (ар па арсув Екатерина Молданова) ар арийс.

Юхи хәщум артән мирхот вөс. Тата шуши мир йис вөлупсы давалды вер тэты тахет кәщайт путартсәт, муй щирн тәм йисн ши вер йилуп щирн тэты мосл.

Мўң, «Өмвош ёх» неңәт, юхи мәнты елпийн Мегион вошәң йис вөлупсы па мыв-ават давалды тахийн вөсўв па йис па катра пурмасәт вантсўв. Мўңева шеңк эмәщ вөс вах хәнтәт па юрнәт йис вөлупсы, вой-хўд велпәс пурмасәт, ан-сөнәт, дәмәтсүхәт, кўр дәмәтсүхәт па па утат вантты. Хятл етты пелкән вөдты хәнтәт мўң увас хәнтәт вөлупсы киньши еша па хурпи.

Людмила ГУРЬЕВА

«Нумсәң ёх» хуца ёмәңхәтләт

Алән сәтты апщиева пойкасәсүв

Тәм олд Нуви сәнхум район Касум мұв хуца вәлтты «Нумсәң ёх» немпи лұң пурайн нявремәт пәты ләщәтум рұтыщаты тәхи сема питум хәтл вұш эвәлт хәс олд постәс. Рұтыщаты хәр Касум вош пұңәлдн 12 верста вұшн хурамәң лантәң мұвн Нярсәң көртәң пусл хонәңән омәсл. Хәс олд нумсәң ёх тәта вәйтантийлдәт, дәлдн хәнты ясәң па йис вәлупсы верәт вәндтәты.

Ёмәңхәтләт «Нумсәң ёх» әмщә па дәткәш постәсәт. Лұң мәр нявремәт вет пұш щәта рұтыщәсәт. Кашәң вәндтәты хәр дұв немл тәйс. Щит «Касум юхан моньщәң хәр», «Пүпи якты хот хәр», «Кина вер ләщәтты хәр», «Ёмәңхәтләң хәр» па «Хәнты ясәң вәндтәты Мұвтел хәр».

Хәнты пурайн тәм мосты па хурамәң тәхи хәрщи па верәң ёх унтәсн пұншсы. **Ольга Кравченко, Татьяна па Тимофей Молдановнән,**

Римма Потпот, Яков Тарлин па па ёх әрн тәм хәтл вәнты Касум мұвн пушхиет әнтә тәп хәнты ясәң па йис верәта вәндтәлдыйт, тәта няхәңхурәң путрәт па кинайт ләщәтлдыйт. Щит вән вер.

Әмәш, хуты тәмхәтл нявремәт пида айлат ёх рәпитләт, хәнты пурайн дыв ищиты тыв рұтыщаты юхтыйлдәт. Щит **Олег па Екатерина Потпот, Денис Ерньхов, Олег, Сергей, Дмитрий, Георгий Тарлинәт** па па апрәң айлат Касум мұв ёх. Кәщәя ар олд мәр

нумсәң, верәң па сәмәң неңнән **Елена Федотова** па **Марина Кабакова** вәлдәңән.

«Нумсәң ёх» тәхи ёх и лотн ән омәсл. Дыв ипұша сыр-сыр вәндтәты хәрәт ләщәтләт. Ванкүтлды мойңа тыв учёнойт, моньщәт, йис путрәт па арәт кәншты па непека хәншты ёх, йис щирәт, якты-ариты верәт тәса вәты имет па икет, шүкщәты верәт тәты па па әмәш финно-угорской мир юхтыйлдәт.

Ма «Хәнты ясәң вәндтәты Мұвтел хәр» немпи

«Нумсәң ёх» тәхия яңхсум. Щит вәйт дор тыләш 21-мит хәтл вұш эвәлт лыпәт хойты тыләш 3-мит хәтл вәнты интәм па мәнл.

Ма щиремн, тәта мет ар ёх әктәшийлдәт. Вантә, па хон пеләк мұвәт эвәлт ям арат айлат неңәт па хәйт мойңа юхәтсәт. Щит па хон пеләк Германия, Эстония, Франция мұвәт, Россия па Югра вән вошәт эвәлт мир.

Кашәң хәтл «Нумсәң ёх» хуца па щирн әмщә па нумсәңа мәнл. Арсыр вәндтәты, әрәшты, верәң па юнтәң хәрәт, рәт ясәң па йис верәт вәндтәты щирәт, якты-ариты хәрәт, няхәңхурәң путрәт па кинайт ләщәтты вәйтантиупсәт ләщәтлдыйт. Щи күтн нявремәт айтәлдн йис верәта вәндтәлдыйт: дыв ийха вәнтән воньщумутәт, тулхәт әкәтләт, юханән хұл вәлдәсәләт.

Нумсәң ёх күтн ма тәп кәт хәтл вәсум – щи мурт ям, дәшқам па әмәш щәта. Кашәң хәтл тәта йилуп пугәр иты тәса па әмщә мәнл. Вантә, щиты хәнты пурайн мұң йис ёхлұв вәсәт.

Нумсәң ёх оланән ма елды па хәншты питлум.

Ирина САМСОНОВА

«Айкеләт ләщәтты айлат ёх» немпи вер

Па хон пеләк мұвәт эвәлт юхтум ёх акань ёнтты вәндтәлдыйт

Ханты пухие арийд

Ёманхатла юхтум ёх

Е. Чиненова китум - хурат

Тўкьякяң кэртэв 225 од постас

Вөйт дор тыдәщ 10-митн Нуви сәнхум районән Тўкьякяңан вәлты мир кэртәд 225 ода йитум хәтл постасәт. Аләң саты кэртәң хуятәт кўлуп ещәлт хәрн әктәщсәт.

Поднавәт эвәлт кәщә не Лариса Макеева юхтәс, лүв ям вўщә яснәт лупәс па ар ол тәса рәпитум хәннехуятәт ишәк непекәтн мойдәслә. Щит Тўкьякяң кәщә хә Георгий Матвеевич Гришкин, тўт мәты тәхийн рәпитты ики Николай Петрович Себуров, пиркашек не Августа Савельевна Себурова, леккар ими Валентина Геннадьевна Тользина, хотхәры люхитты ими Роза Николаевна Тользина.

Ёманхәтл едпийн кэртәң хуятәт кўтн немасыя «Мет ям хот ов» кәсупсы ләщәтсы. Оләң тәхи Римма Константиновна Слепенкова ёша павтәс, кимит тәхия Таисья Алексеевна Гришкина питәс, хәлмит тәхи Маина Иосифовна Малых вўс. Агриппина Герасимовна Каратаева па Альбина Иосифовна Лельхова щи кәсупсийн ищи ишәк непекәтн мәсыйнәң.

Тәм олд сема питум вулаң хәтл постәтум кэртәң ёх, щит Августа Савельевна Себурова,

Аграфена Герасимовна Каратаева па Виктор Матвеевич Гришкин тынәң мойдупсәтн мойдәсыйт. Щәлдә вәндәтә ювум ими Пелагея Алексеевна Гришкина хошум вўщә ясәңәң лупсы па тынәң мойдупсийн мойдәсы.

Ёманхәтәлн «Каблучок» па «Хәсые» аритыякты хуятәт әмәщ арәт арисәт па якәт яксәт, стихәт лўнәтсәт. Айлат эвиенәң Полина Шесталова па Полина Чиненова «Ас хурасәң эвиет» як яксәңәң. Щәлдә П. Шесталова «Юча» ущхўд ар арийс.

Рәт кэртәдә ёманхәтл пида вўщә яснәт лупты Р.К. Слепенкова, О.М. Филиппова, А.Г. Каратаева юхәтсәт. Римма Константиновна рәт Тўкьякяң кэртәд оләңәң хәнты ясәңәң хәншум стихотворения лўнәтсә.

Надежда Алексеевна Гришкина мойң ёх ещәлт хурамаң хәнты арәт арийс.

Кашәң ёманхәтл едләң летут таклы хән верды. Кэртәң па мойң мир пәтә хўд хошум

Кэртәң мир

Хәнты як

йиңк кавәртсы па сырсыр епләң летутәт версыйт.

Юхи хәщум кўтн мир худыева «Куренька» як якты долюмсәт. Ёманхәтл шеңк тәса па әмщә мәнәс, кэртәң па

мойң хуятәтә щи хәтл сәма рәхәс.

Елена ЧИНЕНОВА,
Поднавәт кэртәң не
Хәнты ясәңә
тулмащтәс
Надежда ВАХ

Хўд ваныштанан

Л. Ямзина па Н. Яркина

Тунты пида рэпитлэт

Е. Федотова китум Хураг

Хўд велпәсләты вер ишәксы

Нуви сәнхум районән Касум кәртән мўвтел шуши мирәт хәтл вўраңан вән ёмәңхәтл верән-тсы. Вөйт лор тыләщ 9-11-мит хәтләтн «Ильби-гортская» община ёх «Хўд велпәсләты ёх верәт» немпи ёмәңхәтл ләщәтсәт, щит «Касум ёх» йис верәт па пурмәсәт давәлтты тәхийн версы.

Вән ёмәңхәтлән Нуви сәнхум, Сўмәтвош, Сәрханл районәт, Ямал мўв эвәлт мойң мир вәсәт. Щи тумпийн па хон пеләк Германия, Франция па Италия мўвәт эвәлт ёх па юхтыйдсәт.

Кәртәң па мойң мир пәта сыр-сыр әмәщ верәт ләщәтсийт. Лыв ханты пурмәсәт верты, мулты кавәртты, нянь верты вәнлгәсийт. Ханты арәт па якәт ванлгәсийт. Олаң хәтл юхтум мир порессәт, Хоймаса па Йиңк Вөрт Эвия пойкашәсәт. Щи хуятәт, хуйтат ләңхасәт, хўд велты ёх па арсыр хўдәт олаңән йис моньщәт, путрәт хәләнтсәт.

Хәлум хәтл мәр соткем кила юхан хўд эвәлт сыр-сыр епләң детут кавәртсы, шәмәх, хўд вуй версы. Хўд, лытуп эвәлт па ай нянь верты пәта 40-кем кила лант мәнәс. Кашәң хуят щит леты щир тәйс.

Ёмәңхәтл вәлум мәр икет арсыр велпәсәт ләщәтсәт — холпәт ом-сәлтсәт, пәнәт, тунты эвәлт кўрсәт, юх анәт версәт. Щи хәтләт мәр кәт хоп тывәс, әхәт щи хопнәән пида мир кәссәт.

Имет тунты пида рәпитсәт, нянь кәр версәт. Хўд велпәсләты верәт олаңән әктәшум хуятәт «еңта пәсан» пурайн путәртсәт. Муйсәр суртәт щи верн вәлләт па муй щирн щитәт тўңматты мосл. Щит хўд велпәсләты верн йилуп поступсы вўсы, нуви хўд шимла йис па ин мухсәң па вўнш велты ән рәхл па па мосты верәт. Щи олаңән лыв непек хәнщитсәт па елды кәща ёха щит китлы, ләдн мулты верәт ат тўңматсийт. Щи мирхотн Нуви сәнхум район мўв-авәт па шуши мир верәт тәты тәхи кәща хә А. Войтевич вәс. Лўв әктәшум

Юх пурмәсәт верләт

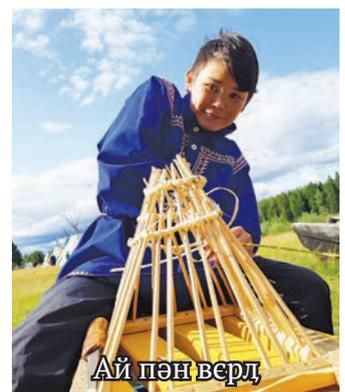

Епләң пәсана әктәшсәт

ёха Нуви сәнхум, Сўмәтвош па Манстәр районәтн хўд велпәсләты верәт ләщәтты олаңән путәртәс.

Щиты хўд велпәсләты ёх ёмәңхәтл мәнәс.

Елена ФЕДОТОВА,
Касум кәрт
Хәнты ясаңа
тулмащтәс
Надежда ВАХ

Ай пән верл

И ханты кэрт эвэлт па ханты кэрта вэлты каслэс

Шикем эмэщ арсыр вошата муй кэртата янхтем пурайн шата рэт кэрте эвэлт ханнехэ шивалаты. Ши вер Аган кэртан вэлум пурайн тывас. Мәнема кэртан мир лупсат, Казаковнан ими-ики хуца мойна янха, дын ийха 45 ол вэлдэнан.

Мойна юхатсум, вүща версум, еша ма олнемн имия лупсум, лүв имухты юхды аматман ястас: «Мэл, ма иши Асов кэрт эвэлт». Шай яныщман мин хүв мэр путартсумн. Ши ими путрэд щиты олнитсэлэ:

– Ма немем Валентина Павловна Казакова, эви опращнемем Никурова. Ма лыпэт енумты тыдэщ 15-мит хэтлэн 1954-мит олн Дорвош район Асов кэртан сема питсум. Ащем Павел Фёдорович па аңкем Лидия Васильевна Никуровнэн. Аңкем эви опращнемл Сысоева вэс, лүв Тюменской область Уватской район эвэлт. Ащем Ёмвош район Слушка кэрт эвэлт. Дын ийха тутан хопн янхсэнан, шата вэтан яйснан. Мой версэнан. Вудаң Отечественной далъ елпийн па ши юпийн Павлодар вош эвэлт Омск вош мухты Даңал па Ас хұват Обской губа вэнты тутан хопн арсыр летутат, пурмасат тэтьлюман рэпитсэнан. Виктор яём 1944-мит олн, Александр кимит яём 1948-мит олн тутан хопн сема питсэнан.

Ар ол Никуровнэн тутан хопн рэпитсэнан. Шадта ши рэпата тахи Омск воша тэсы, ширн дыв еша Омск вошн вэсат. Эхат ши тахи Пулдавэт воша тэсы, та́та Павел Фёдорович инженеря рэпитас. Ши юпийн Никуроват хоттел эх ханты Асов кэрта касалсат. Та́та ащел хүд велты хэя

рэпитты питас. Там кэртан дыв семьяедн Валентина, Николай па Татьяна сема питсат.

«Асов кэртан ма ашколая мәнсум. Математика урок тувум не Антонина Павловна Куприна яма нэмдем, лүв шеңк тарум вэндтаты неңа вэс. Нивл класс етшуптумем юпийн Пулдавэт воша ай тохтура вэндтыйлды мәнсум. Тэп шата сурма питум хуят вантты мосас па уша верты, муй пата лүв антэма йис, ширн ма елды вэндтыйлды аң питсум па Асов кэрта керлэсум. Та́та и ол мис пэсты неңа рэпитсум. Шадта Сэрханл вош эвэлт яём мойна юхтас па лупас: «Я, ши, нан, елды ма пилема Сэрханл воша мәнлэн па шата вэндтыйлды питлэн». Сэрханл вошн ма ГПТУ № 17 хуца хотат нерты неңа вэндтыйлсум. Та́та ма Борис Иванович Казаков икем пилэ вэйтантсум. 1974-мит олн Аган кэртан мой версумн», – нэмалмас Валентина Павловна.

Там катнан Сэрханл вош омсум пурайн йилуп хотат хураманя версэнан. Шадта хэс ол вэсэнан, та́та Марина па Евгения эвеңал сема питсэнан. 1992-мит олн Казаковат Аган кэрта касалсат. Муй пата Аган кэрт пи́рисат? Вантэ, Борис Иванович шата сема питас па енмас. 2004-мит олн Валентина Павловна 50 ола йис, ширн рүтьшаты манас, щиты путартал:

Валентина Павловна па Борис Иванович Казаковнэн

Л. Гурьева верум хур

«Лүнэн ма арсыр овошэт енмалдум. Сүсн муй талн икем пилэ арсыр ямалты хотата янхлум, ипүлян лекщитыйлдумн па рүтьшадумн. Итэх пурайн эвиңалам хуца Сэрханл воша мойна янхлүв. Вэн хилы па хилне тайлдум, там ванэн вэн аңкаңкия йисум. Ши тумпи ванкүтлы ма рэт Асов кэртема мойна янхийлдум, шата ащем-аңкем шавиман вэлдэнан. Шадта пилнеңиём хуца вэлдумн. Асов вошн Тарум хот омасты тахийн сыры муң Никуроват хоттел эхлүв хот омас. Аматлум, юхи хашум олатн Асов вошие еша вэншака йис, йилуп хотат эвэлт йилуп вош хүлэт тывсат. Ям, «Азовской» хүд маты тахи хашас, икет шата хүд велпәслуман план текупталат. И шэк – Ас хүд шимла йис, щит, вантэ, хантэт пата нянь юкана вэлты летут».

Валентина Павловна лупас, хуты лүв «Одноклассники» эвэлт дывел вэндтум ими Людмила Алексеевна Ковалёва па ийха вэндтылум эх вэйтас, щит Валерий

Фёдорович Елескин, Любовь Ростиславовна Пасечник па па хуятат. «Шикем ям, хуты интернет тывас. Вантэ, шата «Одноклассники» хуца лэхсэна вэллүв, хурат вантлүв, пищмайт ханшлүв па кашан хуят вэлупсы оланэн вэйтлүв», – ястэд В.П. Никурова.

Нүшайдал оланэн ай тэс. Лүв хотл Лесной вош хүлийн омасл – щит нөрүм мүв, ширн та́та хот пүңалн овошэт давартшак енмалты. Ши тумпи хулна лүв хотл вэнты хошум па йинк маты турпайт аң талсыйт. Нижневартовской район кэща Борис Соломатин Аган кэрта юхтыйлды пурайн лүв нүшайдал оланэн путартас. Юхды кэща хэ лупас, хуты айлтыева ши суртат тунматты питлдыт.

Ешак Валентина Павловна, нан там ол 65 ола йисан. Ар ям па хошум яснат лупты ланхалум. Уяна-пищана, хүв йис, хүв нэпэт ретлэн күтн тумтака вела!

Людмила ШУЛЬГИНА

С. Рандымов па Р. Потпот

Ханты па юрн инспекторат

Л. Гурьева верум хуриган

Мўвев-йиңкев давалман вэл

Округ шуши мир йистелн мўв-йиңк давалман вэсат, тэп дэты арат хўд па вой велпәслуман вэсат. Тәм йисн округев луватгыйн мўв-ават давалты тәхетн мўң мирев эвалт хәннехуятат рәпитләт. Тәмхәтл ма и щимәщ хуят олаңән хәншты ләнхалум, щит Сергей Данилович Рандымов, лўв ар ол «Нумто» немпи мўв-йиңк давалты тәхийн инспектора рәпитл.

Лўв ясәл щирн, «Нумто» тәхийн йистелн лўв рәтәл вэс. Ин лўв щәта хотелд ехләл пила вәл па мўв-ават вантты па давалты щира рәпитл.

Сергей Данилович 1953-мит олн Нумто кәртән сема питәс, щи пурайн лўв әңкел-әщел вўлең совхосн рәпитсәңән. Ащел вўды тащ давләс, әңкел вўды хот рәпата верәс. Щи пурайн Касум вўлең тәхи тащәң вэс. Щәта вўлең 17 пирката вэс, кашәң пиркайтән кәт шурәс мултас вўды тәйсы, ийха лўңәтты ки – 34 шурәскем вўды. С.Д. Рандымов лупәс: «Ма айтелн ащема вўды тащ давалты нәтсум. Давәрт 1990-мит олн совхос кәщә ар пеләк вўләт кәртән еха мәслә. Кашәң хуят 30-40-кем арат вўды вўс. Щи пура вўш эвалт вўлең совхосәвн нәл пирката хәщәс. Щикем шаль, хуты щи пура вўш эвалт совхосәв нўшәяңа йиты питәс, вантә, итәх вўләт вўюм хуятәтн нух хурсыйт. Ма вўды тащем ванән вәлум хоттел ехләм пила давалдсум, щикем давалрт йис, щирн щи вер хәйсәв».

Щи пура вўш эвалт Сергей Данилович хўд велпәсләты олңитәс, щитәт Касум совхос па хўд вўты тәхийн мәты питәс. Лўв иса мосты пурмәсәт, хўд потәлтәты хушап па па утәт ләтәс. Тўтәң хоп юхтыйл па потум хўд Сўмәтвоша тәгыял. Ин еша

давалртшәка йис, вантә, Рандымов рәт мўвәл Ямал мўв кимәлн вәл, Касум кәрт эвалт шеңк хўвн омәсл, итәх пурайн тўтәң хоп щив йиты ән веритл. Мәлңәтн шеңк ар хўд вәлдял, щитәт тәп тәл пурайн еңк әш хўват машинайн Касума па елды Сўмәтвоша тәгы рәхл. Сергей Данилович йис щирн пәнәт мевәтл, дыләң хўд тәты пура вәнты дыләңа омәсл. «Юхи хәщум оләтн мўң юханәвн Ас хўдәт, щит пишьянәт, шухрәт вәлдяләт. Мосәң, дыв Вән Ас эвалт сыстам йиңк кәншман ай юханлўва лўңдәт. Вантә, юхи хәщум оләтн Вән Асн йиңк хәлеңа йис», – путәртәс хўд велты хә.

Сергей Данилович Наталья Викторовна имел пила хәт няврем енмәлсәңән, вет пухлән лынана нәтләт. Татьяна эвән Емвошн вәл па рәпитл. Имел ар ол «Нумто» тәхийн тәрум вантты рәпата тәс, ям арат ол юхды пенсияя мәнәс. Сергей Данилович ищи ар ол пенсияйн вәл, тәп худна инспектора рәпитл.

Лўв рәпатайл олаңән лупәс:

– «Нумто» парк хуша мўң тәса нух вантлўв, ләлн тәта велпәс ех хўд па вой ал велсәт, мўв илпи питы вуй па газ вўты ех тәта ал рәпитсәт. Щи тумпи учёной еха нәтлўв арсыр ваншет-турнәт па енумты утәт олаңән уша верты. Вантә, мўң хущева вәдты

арсыр турнәт, юхәт, нөрщет, войт, тухлән войт, сыр-сыр ай войт «Вурты непек» хуша хәншсыйт. Ванкўтлы кәртәң ех, нявремәт пила вөйтәнтупсәт ләщәтлўв па мўвев-йиңкев давалман тәйты вер олаңән путәртлўв. Ма нявремәд ищи айтелн мўв-ават шавиман тәйты вәнтләлдам».

Сергей Данилович нўшәйт олаңән ай тәс: «Мўң хущева ар хәнты па юрн хуят рәпата ән тәйләт. Вантә, юхи хәщум оләтн тәта «Сургутнефтегаз» немуп мўв илпи питы вуй па газ вўты тәхи ех рәпитты питсәт. Щәхрәт шимла йисәт, вўды тащ давалртшәк давалты, хўд па вой велпәсләты ищи давалрт. Итәх хуятәт «Сургутнефтегаз» хуша рәпитләт».

Юхи хәщум артән Сергей Данилович «Хәнты ясәң» газетаев па йилуп хәнты алфавит олаңән путәртәс:

– Ма айтелн хәнты газета лўңәтлум. Ашколайн рәт ясәң вәнтләсум. Сыры газетаев «Ленин пәнт хўват» нем тәйс, щи непек кеншәк лўңәтты вэс. Ин юхи хәщум оләтн арсыр йилуп хәнты алфавитәт тывсәт, мўң ән па вәлэв, муй щирн щи путрәт лўңәтты. Пасыр алфавит верты елпийн мет сыры әл хәнтәт инщәсты мосл. Йистелн учёнойт әл ех пәта рәпитләт. Вантә, мўң, әл хәнтәт, арсыр непекәт лўңәтлўв. Ма щи нўша олаңән «Новости Югры» немпи рўщ ясәңән етты округ газетая хәншсум, тәп щи пищма ән етәс, а муй пәта?

Людмила ЛОНГОРТОВА

Вўды лекщитты хэя рэпитас

Нуви сáңхум район Касум воша йáңхемн ма хáнты хэ Павел Михайлович Тользин пида вéйтáнтыйдсум. Лўв вўдең эх ёманхáтл пурайн мойң эх вўдең эхáдн тэтьяс. Мánема путáртáс вэлупсэл оáнáн. Ин щи оáнáн хáншлум.

Ай пура оáлал вўды ташн Амáнсáт. Áңкел-áщел – Михаил Дмитриевич па Анастасия Ивановна Тользиннáн вўды давáлман Касум вош совхозн рэпитсáнáн. Щирн Павел Михайлович вэнт шушийн енмáс. Лўв 1959-мит одн Лэңх юхан хонáнáн юрн хотн сема питáс. Ай пура оáлал вўш эвáлт хáнты па сáран ясáннáн яма путáртáл. Вантэ, вўды ташн сáран нявремáт пида енмáс, вўлэт давáс, вой па хўд велпáслáс, юх эвáлт арсыр пурмáсáт верáс.

Áшколайн вэнтыйдты пура юхтáс, Павел Касум воша тэсы. Щи пурайн áщел Касум вошн хот лэтáс, щáта яйл па апщел пида вэсáт. Римма Михайловна Потпот – щит лўв апщел. Павел Михайлович нивл класс етшуптумал юбийн Пуднáвáт вошн войт лекщитты хэя вэнтыйдты питáс. Вудаң непек холумтáс па юхды керлáс. Касум вош совхозн вўлэт лекщитты хэя рэпитты питáс. «Ма ветхущьяң од мáр вўдэт вантман па лекщитман рэпитсум. Хэлум пирката хўват йáңхсум. Ин вэнты сáмем мáрема ки йил, рэт эхдам хуши вўдэт вантты йáңхлум.

П.М. Тользин хиднеңал пида

Дыв вўдэт давáлман вэлáт. Ма ищи еша вўды тáйлум, щáта рэт эхдамн давáлдыйт», – лупл Павел Тользин.

Интáм лўв рўтышуман вэл, Тэт рэпата такды áн омáсл. Вой па хўд велпáслáл, щи тумпи юх эвáлт арсыр пурмáсáт тэса верты хошл, щи вера щатыщáщелн вэнтáсы. Щатыщáщел ищи вўды давáлты хэя вэс, шуши мир йис верáт тэса вéйтáс па хилыдала щи верáт мáслэ.

Павел Михайлович имел – Светлана Фёдоровна – нявремáт хáтл мáр давáлты хотн ин вэнты

П.М. Тользин хўд велпáслáл

рэпитл. Дын хэлум няврем ен-мáлсáнáн. И эвáн – Анастасия Брусничина – Ёмвошн вэл па «Торум Маа» йис пурмáсáт давáлты хотн рэпитл. Икел Анатолий Брусницин пида кáт няврем енмáлдáнáн. Кимит эвáн – Наталья Гурова – Сэрханл вошн вэл, хэлум няврем тáйл. Дмитрий пухáн Тюмень вошн вэл па рэпитл. Хилыдал ванкўтлы аңкаңкел па аңщáщел хуца мойңа юхтыйлдáт.

П.М. Тользин «Хáнты ясáң» газета сыры, хэн рўщ букваитн хáншсы, иса лўнтáс. «Интáм йилуп букваитн газета лўнáтты щир áн тáйлум. Ма щиремн, нынана мосл щиты хáншты, лэдн иса хуятáт лўнáтты ат веритсáт. Ин мўнева, пирáщ хáнты хуятáта, айдат эх иты йилуп посáт вэнтáты мосл. Ма щитáт вэнтáты áн лáңхалум. Кáшáң ол хáнты ясáнáн диктант катра букваит пида хáншлум», – лупáс Павел Михайлович.

Вéйт дор тылáщ ветмит хá-тáдн Павел Тользин 60 тáла йис. Ма лáңхалум ёманхáтлáл пáты лўвела ям па хошум ясáт лупты, лэдн лўв хўв йис, хўв нэпáт уяңа, тáлаңа, ташáңа ат вэс. Хилыдал лўвела уй, амáт ат тэлáт. Нáйн-Вэртáн давáлман ат тáйлды!

Павел Михайлович имел, Варвара па Иван хилеңал пида

Надежда НОВЬЮХОВА

Тәмәщ вәйтантаупсәт мосләт

Василий Григорьевич Кольчурин пида ма вәйтантаупсәтум па ймкем хұв путремәсум Кудымкар вош хәрыйн Коми-Пермяцкой округ мұвн, хән тәм лұңән вәщ тыләщ 12-мит па 13-мит хәтләтн «Ловлон бикыв» («Сәм хәры вұш эвәлт верты тәс путәр») немуп финно-угрәт мир хәдмит литературной вәйтантаупсы мәнәс. Муйсәр хоттелд хәннехуятәт хущи лұв сема питәс, енмәс, мәта тәхетн вәндтыләс, иса айлда иньщәссем.

– Василий Григорьевич, мәта көртән па муйсәр хоттелд ёх хущи сема питсән, муй хурасуп верәта вәндтылдсән, щи оләңән еша путәрта?

– Ма 1961-мит одн Кудымкарской район Мечхор көртән 10-мит километра вұшн Кудымкар вош депн ар нявремәң хотн сема питсум. Еша әхәтшәк, хән ушәңа-сәщәңа йисум, нумәсн юхәтсыюм, муй пәта мұң ай көртыев щимәщ немн мәсы. Щит пәта арсыр йис верәт вантсум па уша павәтсем, хуты «хор» муй «кар» коми-пермяцкой ясәт хұватн, щит: көрт муй вош. Кимит «меч» ясәл па иса уша верты ән веритсум. Имудты пурайн удмуртәт мир ясәңән непек лұңәтсум па щитем эвәлт уша версем, хуты щит әнтә «меч», щит «метч» немуп йис пурайт ясәң вәдмәл. Ин щи удмурт мир ясәң щирн, «метч», щит пәл рұваиң тәхи, мәта ут юхан нұмпийн вәл. Щит пәта ипуляң уша павәтсем, хуты мұң Метчхор немуп ай көртыев пәл рұваиң реп доңәлн юхан нұмпийн иса ин тәмхәтл вәнта вәл па омәсә. Кимит вер щи юпийн уша па ймсыева ма версем, муй щирн йис вұшәт эвәлт мұң ай көртәвн Отинов рәт ёх вәсәт. Сырыя щи хәннехуятәт Вотинов муй Вотяков немәта хәншман тәйсыйт. Вотякәт па, вантә, щит удмурт мир хуятәт. Щиты мәнәма иса уша йис, муй щирн сырыя ин тәм коми-пермякәт мұвн удмуртәт вәсәт па ар көрт муй вош лыв ясәңләдн немәтсәт.

– Нәң хоттелд ёхләң оләңән мәтты айкел, алпа, веритләң тәты?

– Ма, вантә, әл хәннехуятәт хоттелд ёх хущи сема питсум. Ащем иса вәдупсы хұватн колхосн вәс па рәпитәс. Лұв Вудәң дала тәтыдысы, хута иса дала етшуптәты вәнты вәс па дала сәс. Әхәт тәлаң ёшн-кұрн юхды щи юхтәс па хұв ищипа ән вәс. Дала пурайн мәшмәлтум

В.Г. Кольчурин

тәхиләл иса кәшитсәт па щитләл унтасн әнтәма щи йис. Ма әккем ими, вантә, щит йм хұв нәптәңа йис. Вәщ тыләщ 20-мит хәтәлн лұв араattelн тәм нуви тәрум илпия юхтум хәтләл вұш эвәлт 95-мит ола юхәтл. Әңкев-ащев хущи мұң, лапәт няврем – вет упи па кәт яйнән, шеңк йма енумсұв па иса айтәлн хотәв лыпийн рәт щирн тәйты коми-пермяцкой ясәңән мұң күтәвн путремәсұв. Тәм йисн, вантә, щимәщ вер нәң ләваса ән па мушатләң. Катра мұң ләсәва катләсұв па рұщ щирн па вәндтылдсұв.

– Василий Григорьевич, хән па нәң әшколая вәндтылдты мәнсән?

– Хән лапәт ола ванама сум, әккемн-ащемн мұң көртәвн вәлты нялмит классәң әшколая ванлтәсыюм. Щи вәндтәты тәхи етшуптумем юпийн па көртән нивәлмит класс вұш вәнта вәндтылдсум. Әхәт Белоево вошн йртъяңмит па яңмит классәң әшкола етшуптәсум. Щи советской дащ пураитн шеңк ар пух па эви мұң хушева вәндтылдман вәс. Щәлта елды иса 1979-мит ола вұш эвәлт па 1984-мит ола вәнта филологической факультетн Пермской госу-

дарственной педагогической институтн вәндтылдсум. Щәлта щи тәхем етшуптумем юпийн иса Кудымкарской районән вәлты йртъяңмит классәң әшколайн нявремәт рұщ ясәңа муй литературая вәндтылдман 10 ола мәр рәпитсум.

– Хән па нәң «Парма» немуп Коми-Пермяцкой мұв округн газетайн рәпитты питсән па муй пәта щив мәнсән?

– Сырыя, вантә, ма шеңк арсыр әмәщ путрәт мұң рәт ясәвн щи газетая хәншсум. Щит пәта 1995-мит одн щи тәхи кәщайтн щив айкеләт хәншты хә щирн рәпитты вохсыюм. Вантә, лывела мосәс щимәщ хәннехә, мәта хә муй не йма коми-пермяцкой па рұщ ясәтн хурамаңа па тәса хәншты веритәс. Щиты ма «Парма» газетая хущи иса 2009-мит ола вұш вәнты вәсум па сыр-сыр айкеләт муй путрәт кәт ясәңән ләщәтсум. Әхәтшәк щимәщ вер тураса йис, рәпатаем хәйсем. Ин иса ма щиремн вәлдум па ищиты ушхұль путрәт шәпиет хәннехуятәт пәта хәншлум. Юхи хәшум оләтн араattelн хәлум киника хәншсум па есәлсум. Ин нялмит непекем етшуптәлум. Арсыр ушхұль путрәт мұң хәннехуятлұв вәдупсы щирәт оләңән хәншлум. Щимәщ писатель хә мұң коми-пермяцкой литератураев хущи сырыя иса әнтәм вәс. Мет оләң киникаем «Юхи хәшум вевтам верәт» 2003-мит одн етәс. Кимит утем «Вәйтантаупсы вәнты, пирәщ ики» тәп 2013-мит одн ищи Коми-Пермяцкой издательства тәхийн есәлсү. Щәлта тәм ванән хәдмит киникаем па етәс. Кәшәң непекем нивәлсот арата вәс. Ма, вантә, ин тәмхәтл вәнты ушхұль киникайт хәншлум па әмәщ путрәт хәннехуятәта вәйтантаупсәт пурайн луплум. Щит пәта ма хәншум непекләм шеңк сәмаңа па мосман ин тәта тәйдыт.

Ма щиремн, тәмәщ «Ловлон бикыв» немуп финно-угрәт мир хәдмит литературной вәйтантаупсәт шеңк мұңева мосләт. Мұң тәта арсыр поэтәт па писателәт күтн сыр-сыр верәта вәндтылдлұв, уша верлұв финно-угорской рәт хәннехуятәт.

Владимир ЕНОВ

Рэт мўв олаңан лўңтарат

Елена Алексеевна Шульгина Ямал мўв Дорвош район Асов кертән вад па рәпитл. Лўв 1958-мит олн Илья-кертән сема питәс. Ашкола юпийн вух лўңатты неңа вәнтлүдәс па ар ол ши рәпата тәл. Хәскем ол юхлы лўв велши стихат хәншты олңитәс. Мет сыры сема питум Юра хиләл пәта, щәлта «Лапәт эви» немпи ариты тәхи ех пәта. Ин йилуп стихдал лўңтаты!

Асов «Лапәт эви»

Асов куртән «Лапәт эви»
Емәңхәтла әктәшийдлүв.
Ай Ас мўвәң «Лапәт эви»
Емәңхәтла ехтыдылүв.

Порылыты ан шупие
Кашәң пўш мўң ләщәтылүв.
Щәшкан щеләм аләмилүв –
Щел ох шуканярыдылүв.

Тўт имевн щўңхитыләв
Щел охәң щәшкан ләрыев
Энәмты юх нөви ярләв
Щел охәң щәшкан ләрыев.

Щәлта ох мўң пөныдылүв –
Елды турөм пойкидылүв.
Сыстам, сорнең елды турөм,
Щўняң, лантәң елды турөм.

Ун хөятлүв шавилдылүв.
Ай няврәмлүв энмәлтылүв.
Тумтәк ешн, тумтәк кўрн
Елды турөм улыдыят.

Хўв йистәлн тайм сөхдән,
Рут яснияң шавияты!
Хўв йистәлн әктөм нөмәс
Па елды тўвильдыты!

Ай Ас мўвн ай пухрые
Овәс вот эл емдыдыл, лүв,
Нохәр юхәң ай куртые
Хәтл мевла лойдыл.

Асов куртән мирәв ташәң
Ун хөятлүв тайм ясаң –
Сәмиевн тайлыләв,
Нөпсыевн шавилдыләв.

Иши мәтты моньшәң мўвн
Елды турөм пойкидылүв.
Тумтәк ешн, тумтәк кўрн!
Щиты ши мўң ястыдылүв.

Ай Ас мўвн мирәв ташәң
Ун хөятлүв хайм ясаң –
Сәмиевн шавилдыләв,
Нөпсыевн тайлыләв.

Нохәр юхәң пухриенән,
Ишки овәс мўвиенән,
Асов нәмпи куртыенән,
Хөл ма рутлам улыдыләт.

Хөрам сөхәт тайлыман,
Картәң сәвн шулңалтыман,
И йир, и йир кәрәмиман,
Хөл ма рутлам шушидыләт.

Войн, хўлән ведпәсдыман,
Йис пөрмәсәт веридыман,
Рут ясние шавилдыман,
Хөл ма рутлам улыдыләт.

Әнтөпкел нөх ярөмтыман,
Воньщөм ләйпас әктыдыман,
Йис пөтрыет нумилдыман,
Хөл ма рутлам шушидыләт.

Ан шупие опсыдыман,
Турөм Ащи пойкидыман,
Калтащ Аңки нумилдыман,
Хөл ма рутлам улыдыләт.

Ай Ас ов нә ай эвие

Ай Ас ов нә ай эвие
Хөрам сөхн карәмилөм,
Сорни Наяң куртыемн
Ариман ма шушидылөм,
Асов куртән улыдылөм.

Ай Ас ов нә ай эвие
Хөрам сөхәт этты хошлөм,
Картәң сәвәм шулңалтыял.
Ащем хайм йис моньщиет
Улты хўват нумилдылөм.

Ай Ас он нә ай эвие
Ай Ас куртән сәма питәс.
Мәнәм тайм хөятые
Аньтем хайм ям ясние
Сәмн иса шавилдыләм.

Ай Ас ов нә ай эвие
Елды турөм пойкидыты,
Елды турөм порылыты,
Өх ма еша пөныдылөм,
Хөрәсәңа карәмилөм.

Няврәмиет шавияты!
Ун хөятдан тайм сөхәт,
Ун хөятдан хайм ясаң
Няврәмиет, шавияты!

Елена Шульгина

Ма мўвем

Лащкам сәмн тайты мўвем,
Ай Ас мўвн ай пухрыем,
Нохәр юхәң ай куртыем,
Ма ям арән арәмиләм.

Щўняң лотн улыдылән,
Туп нәң шук ал тайдыя!
Ай пухрәна шушидыя,
Талты ехды хун па йилән.

Керәтман өвтылащкам йиңкен
Хўлды хун па питыдыял.
Кўраң вой кўш төхләң войт
Тәта иши сащилдыләт.

Елды улты тынәң турөм
Яха нөтман пойкидыләв.
Сәмн тайты лашкам мўвем,
Турөм Ащи, шавилдые!

Аңки сахат

Омәсты мўвиев –
Ар хөрпи хөятәт,
Ар хөрпи сөх тайләт –
Ар хөрпи ясңиет.

Туп ясаң «аңкие» –
Кашәң пөшха ошәң.
Нумәлма омаие –
Мөхты дыпен хошөм.

Аңкиет сахат мўң
Ям ясңәв ястәләв.
Аңкиет сахат мўң
Ям арәв ариләв.

Ванән ки аңкиен –
Еша апәлмие!
Хўв мўвн ки аңкен –
Кита ям ясңән!

Тумтәка па елды
Аңкиет уләты!
Ям хошөм рүвие
Мўңева мияты!

Елена ШУЛЬГИНА,
Асов курт

Хүл велпәсләты ёх Ёмвошн кәссәт

Тәм тыләш 24-25-мит хәтләнән Ёмвошн «Клёвый берег» немпи хүл велпәсләты ёх ёмәнхәтл мәнәс. Щәта Ёмвош, Сәрханл, Пыть-Ях, Нижневартовск па Нефтеюганск вошәт эвәлт юхтум хүл велпәсләты ёх күтәлн кәссәт.

Ёмәнхәтл нәлкәт ен-мәлты завод тәхийн вәс. Оләнмит хәтлән иса хуятәт хүл велпәсләты верн кәсты веритсәт. Муй арәт дыв хүл велсәт, судья ёх дыв пеләдә вантсәт па иса лүнәтсәт. Хута дыв хүл велпәсләты ләнхасәт, ши тәхи пирисәт. Ләнхасәт ки, па тәхия мәнсәт.

«Торум Маа» йис пур-мәсәт лавәлты ёх ши хәтлән ванлтупсы верәнәтсәт. Дыв ванлтәсәт, хутыса сорт, мевты, щә-пар, ев хүләт систамтты па эвәтты мосл. Ши тумпи дыв хүл эвәлт шәмәх, юхәл па хүлән вуй версәт. Шири вошән мир шуши мир йис верәта вәндтәйдсәт.

Кимит хәтлән мет яма хүл велпәсләты 22 хуят күтәлн кәсәс. Дыв пәтәдә хәлүм тур вәс. Судьяйт вантсәт, вөн муй ай хүл дыв велсәт, кашән тур

етшәтыйн велүм хүл вескаләсы.

Мосл лупты, ев хүл арсыр хуәт велпәсләты рәхәс. Тәп сорт муй пан-нә хуәт 30 сантиметра хувшәк дәлн ат вәс, мевты – 20 сантиметра хувшәк. Иса велүм хүл вескалүмәд юпийн юх-ды юхана есәлсы.

Оләнмит тәхи ши кә-супсыин Юрий Бурмин холүмтәс, лүв хопән моторән мойләсы. Кимит тәхия Владимир Чеплунов йис па надувной хопн мойләсы. Хәлүм тәхи па «эхолот» немпи щүңк Евгений Волков холүмтәс.

Ёмәнхәтл әмшә мән-нәс. Ши хәтләнән леты-яньшты тәхи рәпитәс, щәта еплән хошүм йиңк па па детут деты рәхәс.

Мойң ёх пәта «Тех. Отдел» па «Виконт» тә-хеңән хуятәт арисәт.

Надежда РАГИМОВА

Хүл евәтсы

«Торум Маа» тәхи ёх хүл ваньшты вәндтәләт

Юхәл, па шәмәх

Хүл-няшл

Хүл велпәсләдәт

Н. Рагимова верүм хурәт

Ханты ясанг
(Хантыйское слово)
№16 (3532), 29.08.2019

Соучредители
Дума, Правительство
Ханты-Мансийского
автономного округа – Югры
Издатель
Департамент общественных
и внешних связей Ханты-
Мансийского автономного
округа – Югры

Редакция

Врио директора –
Кондина Г.Р.
Телефон (3467) 33-22-72

Заместитель главного
редактора – **Вах Н.И.**
Телефон (3467) 33-24-02

Ответственный секретарь –
Рагимова Н.В.
Телефон (3467) 33-24-02

Адрес редакции и издателя:

628011, г. Ханты-Мансийск,
ул. Комсомольская, 31
тел./факс (3467) 33-17-52

E-mail: gazeta@khanty-yasang.ru
Газета размещена на сайте
www.khanty-yasang.ru

Отпечатано:

ООО «Новости Югры-
Производство» г. Сургут,
ул. Маяковского, 14.

Индексы **04393, 54393**

Тираж **2166** экз.
Заказ **3631**
Цена свободная

Газета
зарегистрирована
Управлением Федеральной
службы по надзору в сфере
связи, информационных
технологий и массовых
коммуникаций по

Тюменской области,
ХМАО-Югре и ЯНАО.

Свидетельство о регистрации
ПИ №ТУ 72-00796
от 23 января 2013 г.

Мнение авторов
публикаций не
обязательно отражает
точку зрения
редакции.